

מאמר זה העוסק בפתרון העניין של

"ארבע כוסות כנגד ארבעת לשונות הגאולה"

ועל הקשר בין ארבע לשונות גאולה לארבע הפרשות

בתודה ובברכה

משה ליפשיץ

"ארבע כוסות כנגד ארבעת לשונות הגאולה"

אחת מהמצוות החשובות בליל הסדר היא מצוות ארבע הכוסות, לנו ידוע שארבע הכוסות הללו הם כנגד ארבעת לשונות של גאולה, וכפי שכתב בילקוט שמעוני תורה פרשת וישב רמז קמז: "ר' הונא בשם ר' בנאה כנגד ארבע לשונות של גאולה שנאמרו במצרים והוצאתי והצלתי וגאלתי" וכן כתב החפץ חיים במשנה ברורה סימן תעב ס"ק מג "וארבע כוסות כנגד ארבע לשונות של גאולה, והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי".

מהי גאולה, ומהו המקום לארבע לשונות הגאולה? נראה שמהותה של הגאולה היא לא רק להיות בן חורין, משוחרר ולא משועבד, "להיות עם חפשי בארצנו", כי אם כך היה אין מקום לארבע לשונות של גאולה כי "הוצאתי", משמעותו, לא תהיה עבד אלא בן חורין, וכן ל"הצלתי" משמעות זהה, וכך שאר הלשונות. אם כן מדוע התורה כותבת את הגאולה בארבעה לשונות שונים, ומהי מהות הגאולה.

ברצוני להציג בפניכם פירוש מקורי ומעניין כתשובה לשאלות הללו. אשר כותרתו היא:

"הקשר בין ארבע הפרשות לארבע הכוסות"

בתלמוד הירושלמי מסכת מגילה פרק ג הלכה ו' נאמר: "ר' לוי בשם ר' חמא בר חנינה אין מפסיקין בין פרה להחודש (כלומר קריאת פרשת החודש תמיד תהיה אחר שבת פרה ללא הפסק), א"ר לוי סימניהון דאילין פרשתא בין הכוסות הללו אם רצה לשות' ישתה בין השלישי לרביעי לא ישתה", וביארו שם הפרשנים שסימן לדבר הזה הוא, כשם שאסור להפסיק בין כוס שלישית וכוס רביעית מארבע כוסות בליל הסדר בשתיה או באכילה, כך לא יהיה הפסק בין פרשת פרה לפרשת החודש.

האם הסימן שנתן לנו רבי לוי בירושלמי הוא סימן ללא משמעות או שמא יש דברים

בגו ?

ירמיהו הנביא בפרק פרק ט' מלמד אותנו מה רצון ה' : "כה אמר ה' אל יתהלל חכם
בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו, כי אם בזאת יתהלל
המתהלל השכל וידע אותי כי אני ה' עשה חסד משפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי
נאם ה'".

וידוע מה שכתב הרמב"ם בספר מורה הנבוכים חלק שלישי פרק נד ד"ה ובעוד
מקומות שיש בפסוק זה דרגות, העושר הוא חיצוני לאדם ולכן אין לו מה להתהלל
בו, כמו כן גבורה היא דבר נרכש, שכל אחד יכול להיות גיבור אם יתאמן, ולכן גם
בגבורה אין מה להתהלל, אמנם הגבורה יותר שייכת לאדם מאשר הרכוש, אך אינה
חלק בילתי נפרד ממנו. חכמה לפי דברי הנביא היא גם דבר שאדם יכול לרכוש. מי
שלומד נחשב לחכם, ואם כן אמנם חכמה היא יותר חלק באדם מגבורה אך עדיין
איננה מהותו.

מהות האדם הם המידות, יראת שמים, ורק בזאת יתהלל המתהלל.
אם אדם מכיר בעובדה שלא העושר ולא הכח ולא החכמה הם התכונות שדורש
ממנו הקב"ה, אלא "בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי" הוא בן חורין אמיתי
היודע מה תפקידו ומה מטרתו ולאן להפנות את המשאבים.

נראה שארבעת הפרשיות שקוראים בחודש אדר מסמלות את ארבעת הדברים הנ"ל,
פרשת שקלים, מסמלת את הממון, לתת מחצית השקל לבית המקדש. לא בעושר
יתהלל המתהלל כולם שווים כולם נותנים לבית המקדש תרומה זהה.
פרשת זכור מסמלת את הגבורה הניצחון במלחמה, לא בגבורה יתהלל המתהלל
הניצחון הושג בסופו של דבר בהרמת הידים כלפי מעלה ושעבוד הלב לאבינו
שבשמים.

הרב משה פנחס ליפשיץ
רב קהילת מקור חיים פתח תקוה
רח' פרנקפורטר 11

טל- 6195589

פרשת פרה מסמלת את החכמה, גם החכם לא יתהלל בחכמתו, שהרי שלמה המלך החכם מכל אדם, לא הבין את פשרה של פרה אדומה.

אולם הפרשה האחרונה היא פרשת החודש, המצווה הראשונה של ישראל המסמלת את ההכנה ליציאת מצרים, אמונה בבורא עולם, וקבלת התורה היא התכלית.

אם נתבונן נראה אף אנחנו שבארבעת לשונות הגאולה באה התורה ללמד אותנו מהי הגאולה האמיתית, בשמות פרק ו' נאמר: "לכן אמר לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים, ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים"

"והוצאתי" מסמל את הגאולה הפיסית, גאולה משעבוד הגוף לתת לאדם את גבורתו, לעצמו.

"והצלתי" אתכם מעבודתם, מבאר הרמב"ן שלא יהיו למס, גאולת הממון, לתת לעשיר את עושרו

"וגאלתי" כנגד החכמה, שיהיו פנויים ללימוד החכמה, שהרי נאמר שם "בשפיטם גדולים" וידוע שהמצרים השתמשו בחכמים שלהם לעשות את אותם להטים.

"ולקחתי" זוהי למעשה הגאולה האמיתית שהיא למעשה קבלת התורה וכדברי הרמב"ן שם.

ואם כן כשם שארבעת הפרשות שקוראים בחודש אדר מרמזות על הדרישה וההוראה מה ה' דורש מעימנו, כן גם רארבעת הכוסות בליל הסדר.

ועל כך קבע התלמוד הירושלמי שכשם שאין מפסיקים בין כוס שלישית לרביעית, דהיינו לפי דברינו הנ"ל, יש להשתמש בחכמה רק לצורך ידיעת ה' ויראתו, כך גם לא יפסיקו בין פרשת פרה, לפרשת החודש.

את הדברים אסכם בטבלה הבאה

הרב משה פנחס ליפשיץ
רב קהילת מקור חיים פתח תקוה
רח' פרנקפורטר 11

טל- 6195589

והוצאתי	והצלתי	וגאלתי	ולקחתי
מתחת סבלות מצרים	שלא יהיו למס (רמב"ן)	כנגד החכמה שיהיו פנויים ללימוד החכמה,	קבלת התורה בהר סיני
גאולה משעבוד פיסי בנגד "הגיבור בגבורתו"	גאולה כלכלית שיעבדו לעצמם	בזרוע נטויה ובשפטים גדולים, חכמת ה'	כנגד בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי
כנגד פרשת זכור	כנגד פרשת שקלים	כנגד פרשת פרה	כנגד פרשת החודש

יהי רצון שנזכה כולנו במהרה לבניין בית המקדש ונאכל מן הפסחים והזבחים אמן.

בברכת כל טוב סלה

משה פנחס ליפשיץ